

Πληθυσμός (2011): 502.090)

Η Πεντέλη, ο Υμηττός και το Πάνειο περικλείουν την Ανατολική Αττική και αποτελούν τα σύνορά της. Βρέχεται από τον Νότιο Ευβοϊκό και από τον Σαρωνικό Κόλπο. Είναι χώρα πεδινή με πλατειές πεδιάδες στο Μαραθώνα και τα Μεσόγεια. Η πεδιάδα του Μαραθώνα απλώνεται σε έκταση 30 τ. χλμ. Καλλιεργούνται οπωροκηπευτικά, ελιές και αμπέλια. Η πεδιάδα των Μεσογείων εκτείνεται σε μήκος 25 χλμ. και πλάτος 14. Έχει δηλαδή συνολική έκταση 350 τ. χλμ. Είναι ο πιο εύφορος τόπος της Αττικής με εκλεκτά αμπέλια, ελιές και δημητριακά. Στην περιοχή των Σπάτων βρίσκεται το διεθνές αεροδρόμιο της Αθήνας «Ελευθέριος Βενιζέλος».

Το Πεντελικό Όρος ή απλώς Πεντέλη διαθέτει μάρμαρα, μαρμαρυγιακούς σχιστόλιθους και άλλα κρυσταλλοσχιτώδη πετρώματα. Στην αρχαιότητα λεγόταν και Βριλησσός και φημιζόταν για το ολόλευκο και εξαιρετικής ποιότητας μάρμαρό του, που πρόσφερε υλικό για τα κλασικά γλυπτά. Η ψηλότερη κορφή του είναι το Πέργαρι (1.109 μ). Οι πλαγιές καλύπτονταν από πυκνούς πευκώνες, που έγιναν στο μεγαλύτερο μέρος τους παρανάλωμα του πυρός με τις καταστροφικές πυρκαγιές του 1981, του 1995, του 1998 και κυρίως του 2009, που κατέκαψαν ολόκληρο τον νομό.

Ο Υμηττός έχει υψόμετρο 1026. Εκτείνεται από το λόφο του Αγίου Ιωάννη του Κυνηγού μέχρι τη Βάρη και τη Βούλα. Αποτελείται κι αυτός όπως η Πεντέλη από μάρμαρο και μαρμαρυγιακό σχιστόλιθο. Στο νότιο μέρος του είναι γυμνός από πεύκα, αλλά υπάρχει πυκνή βλάστηση από θυμάρι.

Τις τελευταίες δεκαετίες πολλαπλασιάστηκαν ραγδαία οι ανεγέρσεις εξοχικών κατοικιών, νόμιμων και αυθαίρετων, ιδιαίτερα στις παραθαλάσσιες περιοχές. Σε ένα βαθμό αλλάζουν οι χρήσεις γης στην περιοχή των Μεσογείων, λόγω της εγκατάστασης του αεροδρομίου. Πάντως, το ρυθμιστικό σχέδιο λαμβάνει πρόνοια για την προστασία των παραδοσιακών καλλιεργειών.

Η συγκοινωνία γίνεται οδικά με αστικές και υπεραστικές γραμμές. Από τα λιμάνια τη Αν. Αττικής (Ραφήνα, Λαύριο) φεύγουν καράβια για την Εύβοια και τα νησιά του Αιγαίου.

Έδρα του νομού είναι η Παλλήνη.

Η ιστορία της Ανατολικής Αττικής

Αυθαιρεσία και ιδιαιτερότητα:

Αν, λίγο αυθαίρετα, τοποθετήσουμε τη γέννηση του Κέκροπα στα 1530 π.Χ. και του Θησέα στα 1230 π.Χ., θα έχουμε και το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η Ανατολική είχε κάπως ξεχωριστή από την υπόλοιπη Αττική ιστορία. Ως πριν από λίγα χρόνια, υπήρχε ένας νομός Αττικής, ενταγμένος στο διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδας. Ο υδροκεφαλισμός και ο υπερπληθυσμός της πρωτεύουσας δημιούργησαν την γραφειοκρατική και διοικητική ανάγκη η Αττική να αφαιρεθεί από τη Στερεά Ελλάδα και να «αναβαθμιστεί» σε «διαμέρισμα», χωρισμένο σε τέσσερις νομούς. Ένας από αυτούς είναι της «Ανατολικής Αττικής» με έδρα την Παλλήνη, μια πόλη που πριν από μισό αιώνα ήταν το χωριό Χαρβάτι με 750 (απογραφή 1951) κατοίκους.

Στην αρχαιότητα, υπήρχε δήμος Παλλήνης (με ναό της Αθηνάς Παλληνίδας), συνδεδεμένος άμεσα με την Αθήνα. Κι από εκεί, η προστάτισσα θεά πήρε τον βράχο που της έπεσε στο λεκανοπέδιο κι έγινε ο λόφος του Λυκαβηττού. Ιστορικά όμως, ο «νομός Ανατολικής Αττικής» ως χωριστή οντότητα αποτελεί αυθαιρεσία.

Ο Κέκροπας ίδρυσε στην Αττική δώδεκα δήμους. Η «ανατολική ομάδα» περιλάμβανε τους δήμους Βραυρώνα, Θορικός (κοντά στη βόρεια άκρη του Λαυρίου), Κύθηρος και Σφήττος (ή Σφηττός). Στην εποχή του τοποθετείται η διαμάχη ανάμεσα στην Αθηνά και τον Ποσειδώνα για την κατοχή της Αττικής. Όταν έχασε, ο Ποσειδώνας πλημμύρισε την περιοχή. Αν η καταστροφή αυτή συνδέεται με το παλιρροϊκό κύμα από την έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης, ο Κέκροπας όντως γεννήθηκε γύρω στα 1550 και η δημιουργία των τεσσάρων δήμων εκεί γύρω πρέπει να τοποθετηθεί χρονικά. Κι από αυτή τη χρονική στιγμή η

«Ανατολική Αττική» ξεκίνησε την ιστορική της πορεία των περίπου τριών αιώνων: Αν υποθεθεί ότι ο Θησέας όντως γεννήθηκε στα 1230 π.Χ., η ιστορία της «Ανατολικής Αττικής» λήγει κάπου εκεί, καθώς αυτός συνένωσε τους παλιούς δώδεκα δήμους σε μια πόλη, την Αθήνα. Κι επανεμφανίζεται τον ΙΘ' αιώνα, όταν τα ορυχεία του Λαυρίου έδωσαν πρόσκαιρη άνθηση στην περιοχή αλλά και έγιναν αιτία να καταστραφούν περιουσίες.

Δυο γενιές πριν από τον Θησέα, στον βράχο ανάμεσα στον σημερινό Κάλαμο και στον Ωρωπό ιδρύθηκε το μαντείο του Αμφιάραου. Και στα χρόνια του Θησέα «κτίστηκε» ο Μαραθώνας. Με το Σούνιο να αποτελεί ορόσημο στη ζωή του Θησέα, καθώς από εκεί γκρεμίστηκε ο πατέρας του, Αιγαίας, προσφέροντάς του έτσι τον θρόνο της Αθήνας. Και με το Λαύριο να χρηματοδοτεί το δημόσιο ταμείο της κλασικής Αθήνας. Βραυρώνα, Λαύριο, Μαραθώνας, Σούνιο γίνονται έτσι οι τρεις σταθμοί, μέσα από τους οποίους αναδεικνύεται η όποια ιδιαιτερότητα της Ανατολικής Αττικής.

Το Αμφιάραιο:

Απόγονος του περίφημου Αργείου μάντη, Μελάμποδα, ο Αμφιάραος ήταν γιος του Οϊλέα και της Υπερμνήστρας και μετείχε στην Αργοναυτική εκστρατεία. Η ιστορία του συνδέεται με το Άργος αλλά κάποια στιγμή βρέθηκε συμμετοχος στην εκστρατεία των Επτά επί Θήβας. Τον πήρε στο κυνήγι ο Περικλύμενος, εγγονός του Τειρεσία. Οδηγώντας το τέθριππο (με τέσσερα άλογα) άρμα του, ο Αμφιάραος κατηφόριζε κατά την Αττική, ενώ πίσω του ο Περικλύμενος τον πλησίαζε. Στον Ωρωπό, ο διώκτης τον έφτασε. Πάνω που ήταν έτοιμος να τον αρπάξει, η γη σχίστηκε στα δύο και κατάπιε τον Αμφιάραο μαζί με το άρμα και τα άλογά του. Χρονολογικά, η περιπέτεια του Αμφιάραου πρέπει να τοποθετηθεί γύρω στα 1270 π.Χ., αν θεωρηθεί ορθή η τοποθέτηση της γέννησης του διώκτη του, Περικλύμενου, στα 1290.

Το θαύμα όμως ήταν αρκετό για να αποδοθούν στον Αμφιάραο θεϊκές τιμές. Του έκτισαν ναό και μαντείο ακριβώς στο σημείο όπου η γη τον κατάπιε. Και, προς τιμή του, καθιερώθηκε γιορτή, τα Αμφιαράια.

Στα ιστορικά χρόνια, το Αμφιαράιο ή Αμφιάραιο απέκτησε μεγάλη φήμη και ως μαντείο και

ως θεραπευτήριο. Από τα μέσα του Ε' π.Χ. αιώνα κι ως πέρα από τον Γ' μ.Χ., οι ιερείς του θεωρούνταν ειδικοί στην εξήγηση των ονείρων. Στα χρόνια 365 – 338 π.Χ., διεξάγονταν εκεί και περίφημοι μουσικοί και γυμνικοί αγώνες.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 22.3.2010)